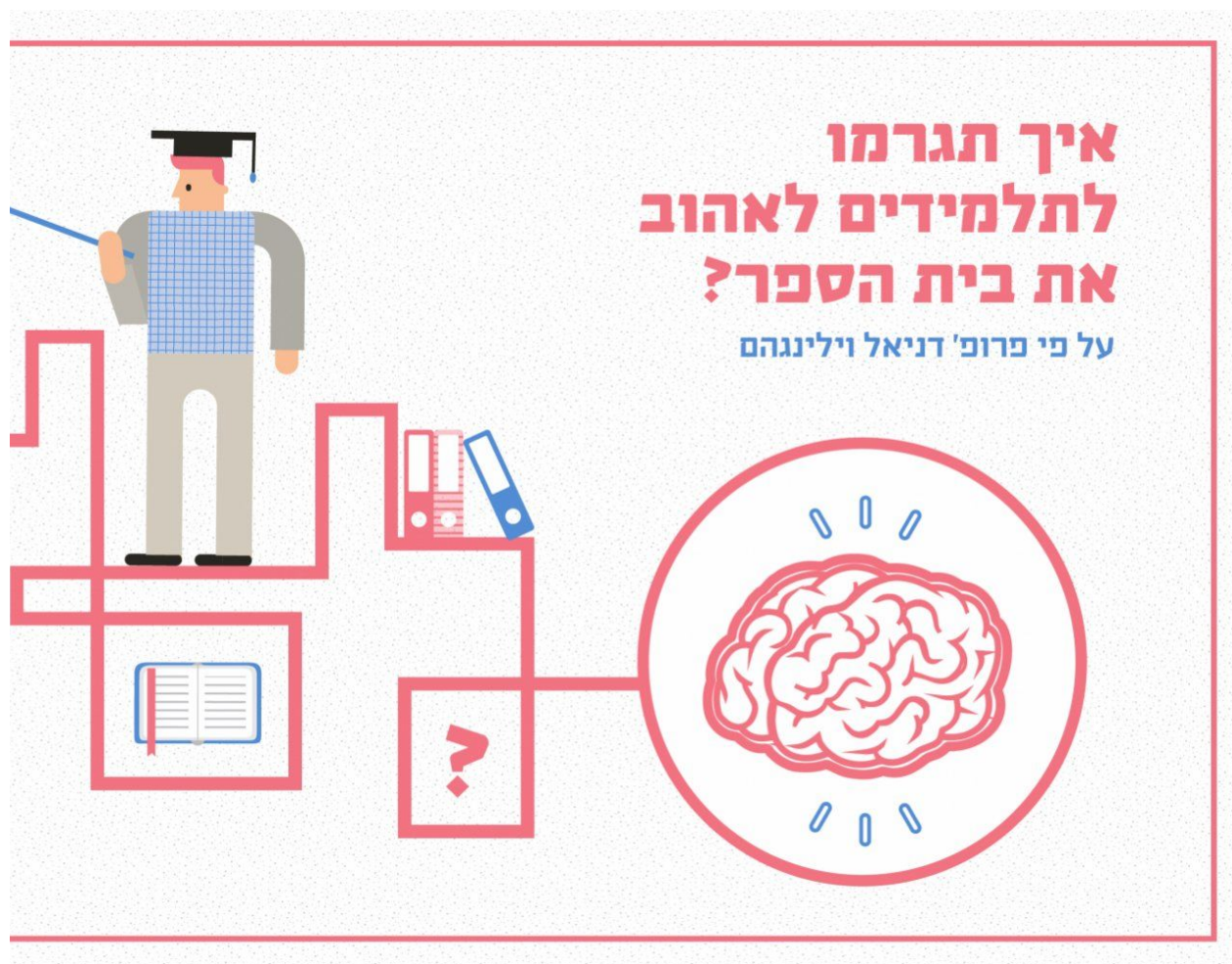

מדור הוראה איכותית

למה תלמידים לא אוהבים את בית הספר ו-8 דרכים בהן מורים יכולים לשנות זאת

הגיע זמן חינוך
(46)

מרץ 23 2016 12:48

לא מעט תלמידים אינם אוהבים את בית הספר. עבור חלק ניכר מהם הוא משעמם, לא רלוונטי, קשה מדי או לא מאתג מספיק. ספר חדש, בשם "למה תלמידים לא אוהבים את בית הספר?" (להורדה בחינם פה) שאותו כתב פרופסור דניאל וילינגהם, חוקר מוח וקוגניציה, מנסה להבהיר לנו למה זה קורה ואיך אפשר לשנות זאת, ולגרום לתלמידים ליהנות מ שהות והלמידה בבית הספר.

אז למה תלמידים לא אוהבים את בית הספר?

התשובה של וילינגהם מתחילה בכך שמוחם של בני אדם לא ממש מותאם לחשיבה. זה קצת מפתיע, אבל בניגוד למ שרובנו חושבים, החשיבה היא אטית, דורשת מאמץ ולא-בטוחה. בשל כך, רוב הזמן, בני אדם אינם ממש חושבים מא ועד ת'. במקום זאת – אנחנו משתמשים בזיכרון מסוגים שונים על מנת להימנע מחשיבה מאומצת.

ובכל זאת, בני אדם נהנים לחשוב, אך בעיקר נהנים מחשיבה מסוג מסוים: אנחנו אוהבים להבין רעיונות חדשים ובעי ר לפתור בעיות, אבל רק כשאלה מאתגרות במידה המתאימה. אנחנו אוהבים בעיות שמאתגרות אותנו, אך נראות לנו תירות ומאפשרות הצלחה, הנאה וסיפוק.

על מנת לפתור בעיות, אנשים זקוקים לשלושת הדברים הבאים:

1. עובדות. ידע ותהליכים מתאימים. השמורים בזיכרון לטווח ארוך.

2. מקום פנוי בזיכרון העבודה (כלומר שהראש בהווה לא עסוק בבעיות אחרות, מהשיעור או שלא מהשיעור...)
3. מידע מתאים מהסביבה, הקשור לבעיה ומתחבר לזיכרון מסעיף 1.

אבל מה צריך כדי ליהנות מפתרון הבעיות? **בשביל ליהנות צריך שהבעיות יהיו ברמת קושי מתאימה**, ושהיו את ב התנאים הנ"ל. עבודה על בעיות קלות מדי או קשות מדי אינה מהנה ואף מתסכלת.

כמבוגרים אנחנו בדרך כלל יכולים לבחור את התחום ורמת הקושי של הבעיות איתן אנחנו נדרשים להתמודד. לעומת את, כל התלמידים בכיתה מקבלים בדרך כלל את אותן הבעיות, ברמה זהה, ואיתן הם חייבים להתמודד. אם תלמיד מ בל באופן קבוע עבודה שהיא קשה מדי עבורו או קלה מדי, אין פלא שהוא לא נהנה בבית הספר או בשיעור. שימו א עצמכם במקום ילדים אלה: האם הייתם נהנים ללכת למקום בו בכל יום במשך שעות רצופות, הייתם צריכים לפתור בדכם מדור אחר מדור של "20 שאלות" לעיתון הארץ (לשם ניסיון אתם מוזמנים לנסות לפתור 3 מדורים ברצף בא - זה רק רבע שעה כזו)? שוב ושוב לנסות ולהגיע לפחות מ-50% הצלחה (במקרה הטוב), 20 שאלות אחרי 20 שאלות לא נשמע נעים במיוחד. מן הצד השני - גם לשבת ולבצע פעולות חיבור פשוטות ביותר ($3+1$, $2+5$) במשך שעות ביי ם, יכול להיות דבר מתסכל ומתיש.

אז מה מורים יכולים לעשות על מנת שכל תלמיד ותלמיד יחוו את העונג שמגיע לאחר פתרון בעיות?

סיכמנו לכם 8 עקרונות מספרו של פרופ' וילינגהם:

1. דאגו שחלק ניכר מהשיעור והלמידה מתמקדים בפתרון בעיות

כל שיעור חייב להכיל אתגרים ובעיות. לא משנה אם זה פרשנות של ציור או שיר, חידה לשונית, יישום של עיקרון פי יקלי או תרגיל מתמטי. אם שיעור מורכב בעיקר מהסבר של המורה - התלמידים ככל הנראה לא ייהנו ממנו, אפילו א תזרקו כמה שאלות לחלל הכיתה במהלכו.

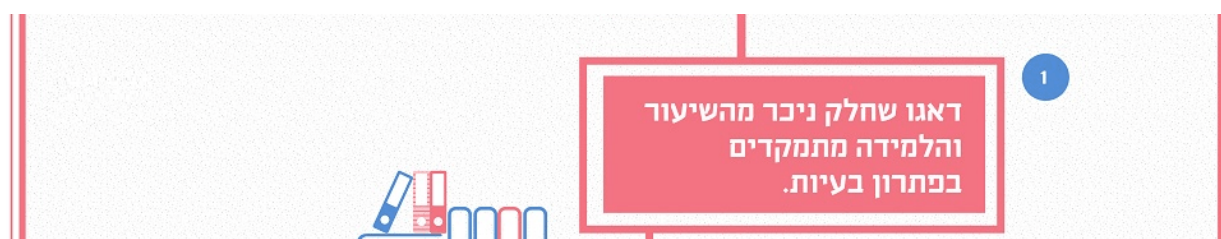
וילינגהם מסביר שבאופן מובן, מורים ומרצים (וכולל את עצמו בעניין) בדרך כלל להוטים להגיע לתשובות - לידיעה להבנה של התלמידים. אבל השאלה או הבעיה היא מה שמסקרן את התלמידים. לכן, כשמתכננים שיעור, כדאי להתחי מניסוח המידע שהייתם רוצים שהתלמידים שלכם ידעו עד סופו, ולאחר מכן לחשוב איזו שאלה או בעיה תגרום לגירו הסקרנות של התלמידים ותאפשר להם לגלות ולחקור את המידע הנלמד. הבעיה צריכה להיות בעלת רמת קושי שתאפ ר סקרנות, אבל גם תיקח בחשבון את היכולות והמגבלות הקוגניטיביות של התלמידים. לגבי כל מערך שיעור, חשבו פני העברתו, איזה פתרון בעיות או שאלות נדרש מהתלמידים ובאיזו תדירות.

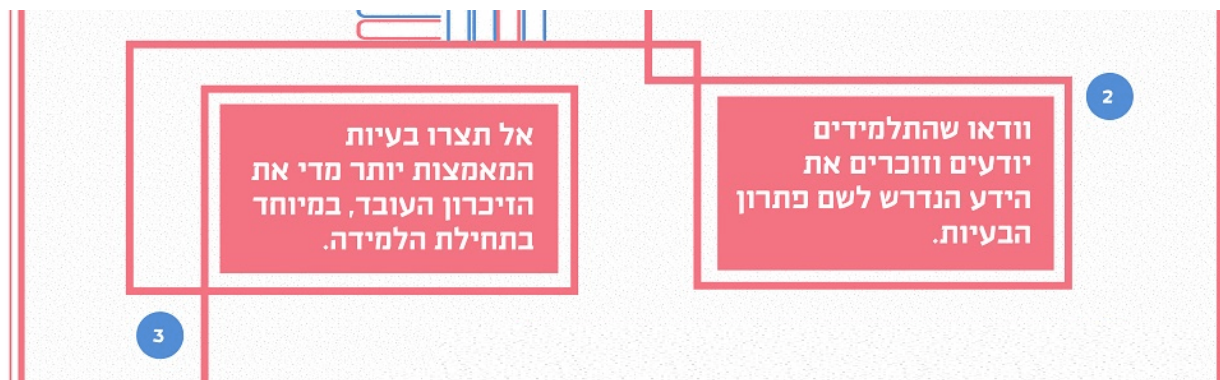
2. וודאו שהתלמידים יודעים וזוכרים את הידע הנדרש לשם פתרון הבעיות

חשבו ובדקו האם התלמידים הם בעלי הידע הבסיסי הדרוש לשם פתרון הבעיה. אם חסר לתלמידים שלכם את הידע ה או שהם לא זוכרים אותו - למדו אותו או תשמרו את האתגר החשיבתי למועד אחר, אחרי שירכשו את הידע.

3. אל תצרו בעיות המאמצות יותר מדי את הזיכרון העובד, במיוחד בתחילת הלמידה

אנשים יכולים לזכור בראשם רק מידע בכמות מסוימת. נסו להימנע ממשפטים ארוכים והוראות עם המון דברים שיש זכור יחד. אם אתם מרגישים שזה יהיה קשה לחלק מהתלמידים - האטו את הקצב ואפשרו לתלמידים עזרי זיכרון (כנ למשל כתיבת השאלה או המידע על הלוח). כל זאת נכון ביתר שאת בתחילת הלמידה וההטמעה של נושא, במיוחד אצ תלמידים שמתקשים יותר.

4. השתמשו בשאלות ובעיות מעוררות סקרנות גם אחרי הלמידה הראשונית, בשלב ההטמעה
פעמים רבות מורים מתחילים את השיעור בשאלה או הדגמה מרתקות, על מנת לעורר את העניין של התלמידים. כך לול, מורה לפיזיקה שמתחילה את השיעור בניסוי שבו היא מדליקה נייר, זורקת אותו לבקבוק ואז שמה ביצה בפתח בקבוק. הביצה נשאבת לתוך הבקבוק והתלמידים נפעמים. זה נהדר וחשוב, אבל כדאי להשתמש במתודה דומה של נסוי, בעיה או שאלה מעוררי התפעלות ועניין גם לאחר שעקרונות השיעור נלמדו. בתחילת השיעור, לפני שהתלמידים הם בעלי הידע אודות העקרונות, ההדגמה נראית להם כקסם או תעורר סערה ועניין בכיתה, אך אלה עלולים לשכוח בהרה. אם מלמדים דבר מה ואז התלמידים מתבקשים לפתור שאלה מעניינת או להסביר ניסוי/תופעה מרתקות באמצעות העקרונות החדשים – הם חושבים על הדברים, משתמשים בעקרונות לפתרון בעיה, מסתקרנים ומתעניינים, וכך הם מר נלמד ונזכר טוב יותר. דוגמא מעולה לכך היא הכתבה "איך תהפכו כל שיעור להצגה הטובה בעיר?"

Egg in a Bottle Experiment | Full-Time Kid | PBS Parents

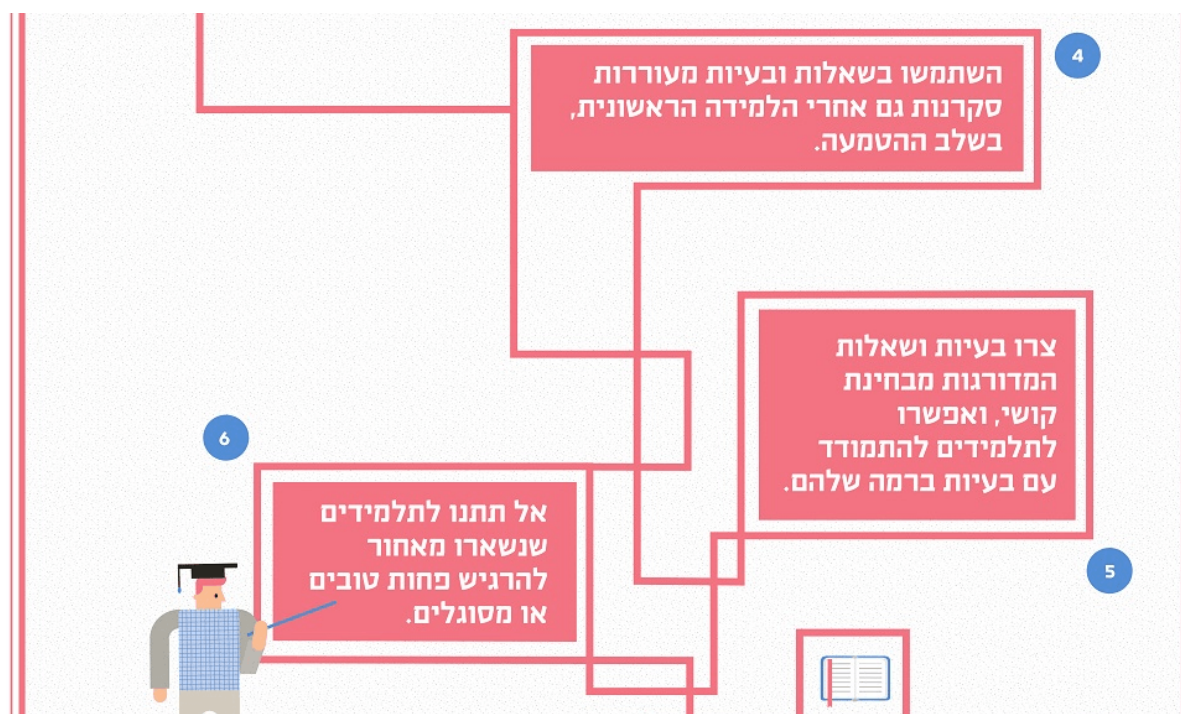
ניסוי הביצה הנשאבת לבקבוק – לא רק בתחילת השיעור – אלא גם בחידה לאחר הלמידה!

5. צרו בעיות ושאלות המדורגות מבחינת קושי, ואפשרו לתלמידים להתמודד עם בעיות ברמה שלהם
אם ניתן לכל התלמידים את אותן המשימות באותה רמת קושי – רק חלק קטן מהם יאותגרו ברמה המתאימה להם: חל ירגישו שאין להם סיכוי או שכולם יפתרו לפנייהם וחלק ירגישו שהמשימה קלה להם מדי וישתעממו. לכן שיעור צריך הציע מגוון רמות של תרגילים ושאלות, כאשר המורה נדרש/ת להתאים את התרגילים לרמת התלמידים.
זו ללא ספק משימה אדירה למורים, שדורשת מאמץ, תכנון והערכה מתמדת של מצב התלמידים. ג'ניפר לורנס מצאה רך מקורית לעשות זאת כמורה, והיא מספרת על כך בכתבה הזאת. תלמידים שרמת המסוגלות שלהם גבוהה יותר, זקוקים לכך שתאפשרו להם בעיות מאתגרות יותר, או שתניחו להם לפתור את הבעיות ולעסוק בענייניהם לאחר מכן. אחרת הם יפריעו ו/או ישתעממו.

6. אל תתנו לתלמידים שנשארו מאחור להרגיש פחות טובים או מסוגלים
חשוב לא לגרום לתלמידים להרגיש שהם פחות טובים מאחרים או מסוגלים לפחות, בגלל שהם מתחילים משאלות ובעיות בסיסיות. זו צריכה להיות בחירה של התלמיד או הצבה של המורה שמעוררת כבוד בכיתה, או שכולם מתחילים ממנה, יוון שהדבר מעודד למידה והטמעה של היסודות. תלמידים שמתקשים, נמצאים מאחור בחומר או מתקדמים לאט, לא

ריכים להרגיש שהם מסוגלים לפחות, אך בו זמנית חשוב שידעו את הרמה והקצב שלהם ויתרגלו שאלות ברמתם, על נט שיוכלו להתקדם כראוי ולצמצם את הפער אם נוצר כזה. אפשר גם להבהיר שכל אחד לפעמים מתקשה במשהו, אב שהעניין הוא לדעת לזהות מתי דרושה עוד עבודה, לתרגל, ללמוד, לנסות ולהתקדם כל הזמן – עד שמגיעים לרמה ה בוהה ביותר.

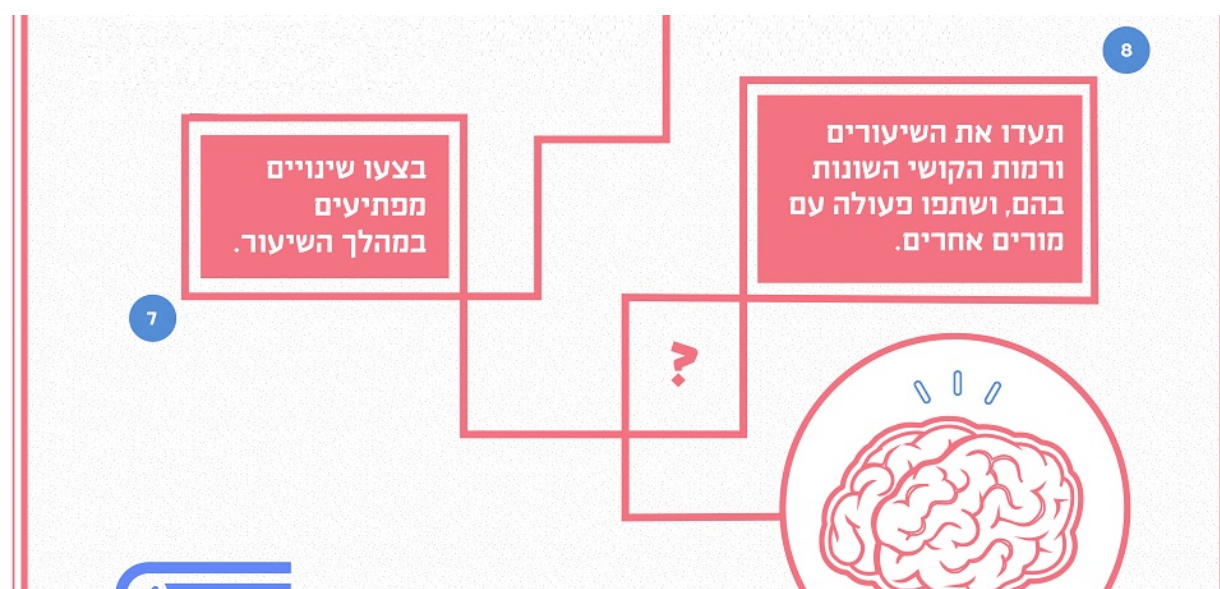

7. בצעו שינויים מפתיעים במהלך השיעור

בצעו שינויים והפתיעו את התלמידים במהלך השיעור. כולנו מאבדים את הקשב לרגע מדי פעם, במיוחד כשמדברים לינו באותו הקצב, על אותו הדבר או כשאנחנו נדרשים לאותה המשימה שוב ושוב. במהלך כל שיעור שנו קצב מדי פעם (כמה פעמים בשיעור), תנו משימה שגורמת לשינוי מסוים, הפתיעו, שנו נושא וכדומה. תכננו מראש את השינויים והפתעות בשיעור ושלפו אותם ברגעים מתאימים, בהם נראה לכם שחלק מהתלמידים קצת איבדו את הקשב. השתמשו בשינוי הקצב במקום בהערות לתלמידים ובקשה לשקט. התלמידים ילמדו במהרה שחשוב וכדאי להישאר ערניים ו טובים בשיעור.

8. תעדו את השיעורים ורמות הקושי השונות בהם, ושתפו פעולה עם מורים אחרים

תעדו ושתפו פעולה עם מורים אחרים! המשימה של יצירת שיעור עם רמות קושי שונות, שאלות חשיבה, אתגרים מתמדים ושינויים, הינה משימה אדירה. אם תתעדו לאחר כל שיעור בקצרה מה עבד ומה לא, ואילו רמות נוספות היה צרי ליצור – תוכלו להשתמש בשיעור גם בשנה הבאה או בכיתה המקבילה באופן מוצלח יותר. הסבירות שתזכרו את הדבר במדויק עד אז היא קטנה (הזיכרון נוטה לתעתע בנו), אבל רישום מדויק יעזור לכם. הוא גם יאפשר לכך לחלוק את השיעורים עם אחרים וכך לעזור להם, ולהיעזר בשיעורים מקבילים שלהם, וכך להפוך את הדברים לברי השגה. זכרו באמצעות שיתוף פעולה וניסיון – אתם יכולים לעשות את מה שאולי נראה לכם כעת בלתי אפשרי!

רוצים לעודד מורים נוספים לגרום לתלמידים לאהוב את בית הספר? אנחנו מזמינים אתכם להפיץ את הדרכים הללו לורים, מנהיגים חינוכיים ואנשי חינוך אחרים. [הורידו מכאן](#) את האיור המלא, עם השיטות של פרופ' וילינגהם לכיצד ניתן לגרום לתלמידים לאהוב את בית הספר. הדפיסו אותו, שלחו לחברים, תלו אותו בחדר המורים! הפיצו את המידע וגו' מו לעוד תלמידים לאהוב את בית הספר.

מיישמים כבר היום חלק מהשיטות שמציע וילינגהם? יש לכם שיטות אחרות? זה המקום לשתף! החלטתם להימשש בשיטות בעקבות הכתבה? ספרו לנו ממקור ראשון איך זה הלך!